

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Бакалаврська робота

Освітній ступінь – бакалавр

На тему: **«МОДИФІКАЦІЯ ВОЄННОГО ДИСКУРСУ В СОЦІАЛЬНІЙ
МЕРЕЖІ INSTAGRAM ПРОТЯГОМ ПЕРШОГО МІСЯЦЯ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання

Спеціальності

052 Політологія

Дмитрук Мар'яна Богданівна

Чабанна М.В.

доктор політичних наук

Рецензент Прізвище, ініціали

Бакалаврська робота захищена

З оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« » _____ 20__ р.

Київ – 2022 р.

План

ВСТУП	с. 3 – 5
РОЗДІЛ I. Зміст та сутність українського простору.....	с. 6 – 13
1.1 Перший місяць війни в Україні. Історичний контекст	
дослідження.....	с. 6 – 10
1.2 Зміст та сутність алгоритмів соціальної мережі Інстаграм .	с. 11 – 13
РОЗДІЛ II. Поняття дискурсу.....	с. 14 – 27
2.1 Дискурс як теорія і метод.....	с. 14 – 19
2.2 Теоретико-методологічні засади і підходи дискурс-аналізу...	с. 20 – 27
РОЗДІЛ III. Визначення модифікації воєнного дискурсу на основі	
реального простору.....	с. 28 – 45
3.1 Дискурс-аналіз публікацій в соціальній мережі Інстаграм....	с. 28 – 41
3.2 Ознаки модифікації воєнного дискурсу	с. 41 – 48
Висновки	с. 49 – 51
Список використаної літератури	с. 52 – 55
Анотація	с. 56 – 57

ВСТУП

Сьогодні важко уявити світ без щоденного використання соціальних мереж. За їх допомогою люди обмінюються повідомленнями, новинами, досвідом. Традиційно філософи та дослідники зазначають про необхідність виробнику дискурсу мати особливі інституційні простори або статус для ефективного його розповсюдження. Соціальна мережа Instagram сьогодні є одним з найпотужніших розповсюджувачів дискурсу. За допомогою висловлень та фото або графічних матеріалів створювались комунікаційні одиниці – публікації - які, циркулюючи в соціальному просторі, конструювали воєнний дискурс. В дослідженні буде зображено яким чином протягом 30 діб змінювались акценти, подача, джерела воєнного дискурсу.

24 лютого 2022 року розпочалось війна росії проти України. Як наслідок, воєнний дискурс набув статусу гегемоніального, але він, як і будь-який дискурс, піддається трансформації та модифікації з часом. Перший місяць війни є найбільш показовим, адже не було уявлень про сталість військових подій, а отже важливим є дослідити яким чином протягом 30 діб змінювався воєнний дискурс.

Актуальність теми дослідження: Нам бракує знань щодо використання соціальної мережі Instagram в розповсюдженні дискурсу. Тема аналізу публікацій, що стосуються воєнного дискурсу, є новітньою, оскільки війна в Україні розпочалась 24 лютого 2022 року. Також процес модифікації дискурсу ще не є достатньо дослідженим як в Україні, так і в світі, тому дослідження є актуальним.

Мета: Розкрити основні ознаки та характеристики модифікації воєнного дискурсу в соціальній мережі Instagram.

Завдання:

1. Окреслити особливості сучасних процесів під час першого місяця війни в Україні.
2. Проаналізувати поняття та алгоритми соціальної мережі Instagram.
3. Розкрити поняття дискурсу з позиції М. Фуко
4. Сформувати алгоритм дискурс-аналізу для дослідження публікацій воєнного дискурсу соціальної мережі Instagram на основі поєднання конструктивістського дискурс-аналізу Е. Лакло і Ш. Муфф і критичного дискурс-аналізу Н. Ферклоу.
5. Визначити ключові риси модифікації дискурсу, що відбулись протягом першого місяця війни.

Об'єкт: Воєнний дискурс в соціальній мережі Instagram

Предмет: Модифікація воєнного дискурсу в соціальній мережі Instagram протягом першого місяця російсько-української війни

Методологія і методи дослідження: Методологію дослідження складають такі теорії і підходи. Теорія дискурсу Мішеля Фуко як спосіб дослідження структурованого висловлення думки, теорія дискурс-аналізу М. Йоргенсен і Л. Філіпс, що базується на поєднанні критичного дискурс-аналізу Н. Ферклоу, конструктивістського дискурс-аналізу Е.Лакло і Ш.Муфф і дискурсивної психології.

До того ж, були використані такі методи: дискурс-аналіз як метод для дослідження впливу лінгвістики на соціальні структури, міждисциплінарний, що дозволяє охоплювати широкий спектр аналітичних концепцій і традицій та формувати власні алгоритми, соціологічний для дослідження реальної дійсності за допомогою

спостереження, лігвістичний для дослідження комунікативної події, історичний для аналізу витоків формування воєнного дискурсу.

Джерельна база дослідження: публікації з особистих сторінок в соціальній мережі Instagram з особистих сторінок зарубіжного політолога Ю.Н.Харарі, д. філ. наук Я. Гарасима та д.філ.наук С. Пилипчука, українських користувачів У.Сучі, Л.Багірової, Т.Франко, Р.Павлюк, М.Найєм, російського незалежного журналу Доха, українських медіажурналів «Ukraïner», «Гоголь Медіа», «Детектор медіа», «МедіаСапієнс».

Теоретико-методологічною основою даного дослідження є праці зарубіжних вчених М. Фуко, М. Йоргенсен і Л. Філіпс, Н. Фреклоу, Е. Лакло і Ш. Муфф, Н. Ф. А. Агунг.

Структура та обсяг дипломної роботи:

Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають до себе шість підрозділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Обсяг роботи – 54 сторінки.

РОЗДІЛ 1. Зміст та сутність українського простору - реагування на події в соціальних мережах.

1.1 Перший місяць війни в Україні. Історичний контекст дослідження

З весни 2021 року в українському інформаційному просторі з'являлись новини й попередження про те, що росія нарощує війська біля українських кордонів задля «проведення навчань». За даними британської та американської розвідок, володимир путін готував вторгнення до України, щоб загарбати території та встановити маріонеткову владу. На момент закінчення зими 2022 року, ударне угруповання сягнуло щонайменше 150 тисяч військових.¹

24 лютого армія росії обстріляла прикордонні застави, завдала удари з повітря по понад 40 військових об'єктах по всій території України. Розпочався рух живої та танкової сили² 24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне вторгнення до України по всій довжині спільного кордону і з території Білорусі. Росія з весни 2021 року нарощувала війська біля українського кордону і на території Білорусі. Ударне угруповання сягнуло щонайменше 150 тисяч.

25 лютого була оголошена повна мобілізація українських військових, на той момент термін мобілізації складав 90 днів. Відтоді чоловікам від 18 до 60 років заборонено виїжджати за кордон України. Російські війська заходять в Мелітополь, через що місто переходить під контроль росії. Армія росії підходить до Херсона, розблоковує північнокримський водоканал, відновлюючи водопостачання до окупованого Криму.³ 26 лютого близько третьої ночі в Києві сталося понад 48 вибухів за 30 хвилин, російські війська ведуть бої поблизу теплоелектроцентралі троєщинського району. Вперше відбувається спроба

¹ Війна. Хроніка подій // Радіо Свобода. – 2022. <https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-ukrayina-zahroza-viyny/31703318.html>.

² Те саме

³ Хронологія російського вторгнення в Україну (2022) // Вільна енциклопедія. – 2022. – [https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_(2022)).

відімкнути столицю від електроенергії. Ворожі війська ведуть бої на півдні від Києва, нападають на військову базу, розташовану на проспекті Перемоги. Водночас заходять з боку Чорного моря й влаштовують напад на Миколаїв, який був успішно відбитий українськими захисниками.⁴

27 лютого день полум'я. Газопровід поблизу Харкова, нафтобаза в селі Крячки поблизу Василькова та запеклі бої поблизу авіабази в Василькові. На третю добу повномасштабного вторгнення президент України Володимир Зеленський погоджується відправити делегації для переговорів до Білорусії.⁵ Україна палає від вогню та війни, щоденно чутні вибухи. На кордонах з країнами ЄС люди котрий день намагаються виїхати з України. 28 лютого стало відомо, що перший раунд переговорів української та російської делегацій завершився без прийняття рішення. Сильно обстрілюються східні українські міста, постійно обстрілюється, а згодом і оточується українське місто Маріуполь.⁶

Перший день весни в Харкові на головній площі міста детонувала ракета перед адміністративною будівлею Харківської області. Ввечері в Києві ракета вразила в Київську телевежу, з ладу виходить частина каналів державного мовлення. Ворожі повітряні удари по Херсону, Харкові, Лозувій, Житомиру. Повністю оточений Маріуполь, який залишились боронити Полк «Азов», три батальйони морської піхоти, бригада національної гвардії.⁷

Другого березня російські війська захоплюють Херсон. Фактично, місто втрачене. Бої на підступах до Києва та інших великих міст України. Удари приходяться не тільки по об'єктах військової інфраструктури, а й телевежам, аеродромам, школам, соборам, звичайним житловим будівлям. Генасамблея ООН ухвалює резолюцію про припинення війни в Україні та з вимогою вивести війська

8

⁴ Хронологія російського вторгнення в Україну (2022) // Вільна енциклопедія. – 2022. – [https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_(2022)).

⁵ Те саме

⁶ Те саме

⁷ Те саме

⁸ Хронологія російського вторгнення в Україну (2022) // Вільна енциклопедія. – 2022. – [https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_(2022)).

Протягом третього березня в місті Запорізької області Енергодар на ЗАЕС внаслідок російської танкової атаки та артобстрілу стається пожежа. Місто Маріуполь, оточене російськими військами, залишається без електрики. Розпочинається друга спроба провести переговори між російською та українською делегаціями.

4 березня продовжуються спроби взяти Київ в облогу, основні дороги та міста навколо обстрілюються. Українські військові героїчно намагаються вберегти українські міста - Маріуполь, Волноваха, Суми, Харків, Чернігів та інші. Наступного дня основні зусилля окупанти зосереджували на оточенні Києва та Харкова. Крім того, ворог має намір вийти на адміністративні кордони у Луганській та Донецькій областях та у подальшому створити сухопутний коридор з окупованим Кримом.⁹

Міста, що чинили опір окупантам, отримали статус міст-героїв 6 березня.¹⁰ За задумом ворога, мали бути оточені найбільші міста, тому, подолавши адміністративні кордони в усіх прикордонних областях, крім Донецької та Луганської областей, російська армія продовжувала наступальні кроки. Але, зазнавши значних втрат, російські загарбники мусили накопичити ресурси для штурму. Найосновнішою ціллю росії була столиця, тому навколишні міста - Буча, Ірпінь - перебували під повним контролем окупанта.

Сьоме березня було днем, коли третій раунд переговорів закінчився, також так і не досягнувши згоди сторін. Російська сторона вимагала капітуляції, припинення опору, відмови від суверенності, на що українська сторона, очевидно, не мала право погодитись. Сьомого та восьмого березня російські війська планують наступ на Запоріжжя, найдужче зосереджують зусилля на приазовських напрямках. 9 березня стало відчутно зменшення наступальної спроможності російських військ, але вони не відмовились від сполучення росії та АР Крим сухопутним коридором. 10 березня також був день перегрупування армії окупанта задля виконання блокування Києва з заходу. З'являється

⁹ Те саме

¹⁰ Те саме

інформація про проникнення диверсійно-розвідувальних груп росії в Київ з метою руйнування формацій міста зсередини.¹¹

Одинадцятого березня супротивник продовжує використовувати непрямі атаки. Цього разу, задля легітимізації участі Республіки Білорусь, у російсько-українській війні, ворог влаштовує провокації. Проте, пам'ятаємо, що російські війська ще з самого початку заходили до України з білоруських кордонів, саме тому є доречним термін «легітимізація участі». Окрім залучення білоруських бойовиків, російська сторона повідомляє про взяття до армії на платній основі іноземних найманців, в тому ж числі сирійських бійців ІДІЛ.¹² Українські медіа зазначають, що останні мають досвід ведення війни всередині міста, тому такий крок наближує вірогідність наближення плану з захоплення Києва.

З дванадцятого по чотирнадцяте березня ворог робив паузу та відновлював втрачені формації. Розпочались потуги захопити місто Кривий Ріг. Тринадцятого березня поблизу Польщі в Яворівському військовому навчальному центрі сталося влучання балістичними ракетами, через що загинуло 25 осіб.¹³ З початку війни це вперше коли російська федерація зробила удар на такій малій відстані від країни Європейського Союзу. За даними медіа, це сталося як підтвердження слів володимира володимировича про заборону ЄС надавати Україні гуманітарну допомогу.

П'ятнадцятого березня стали відомі шокуючі дані - з початку вторгнення, тобто за 19 днів, російські війська випустили по території України майже тисячу ракет.¹⁴ Армія окупантів все ще залишається на певній відстані від Києва, українські захисники боронять місто. Шістнадцятого березня став днем всеукраїнської трагедії - в Маріупольський драматичний театр, в якому на момент бомбардування наче у бомбосховищі перебували 1000 осіб, російські

¹¹ Хронологія російського вторгнення в Україну (2022) // Вільна енциклопедія. – 2022. – [https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_(2022)).

¹² Те саме

¹³ Те саме

¹⁴ Те саме

війська запустили бомби. За деякими свідченнями, померло від 300 до 600 осіб.¹⁵

Ворог зосереджує нападницьку спроможність на Сході України, 17 та 18 березня захоплюючи Рубіжне, Ізюм та завдаючи артилерією ударів по Миколаєву.¹⁶ 19 березня в Маріуполі була розбомблена школа мистецтв, в якій переховувались 400 осіб. Об одинадцятій годині в Києві російська ракета влучає в торговельний центр «Ретровіль» Подільського району.¹⁷ Це сталося через те, що один з українців зняв в свої соцмережі українську військову техніку, яку переховували в ТЦ. Українці починають розуміти, наскільки велика відповідальність знаходиться в руках кожного та до яких катастрофічних наслідків призводять необдумані дії в соцмережах.

21 березня російські війська атакують хімічний завод в Сумах, стається витік аміаку. 22 березня армія росії знищує лабораторію в Чорнобильській Атомній Електро Станції¹⁸, рие окопи в забруднених радіацією місцях. Через два дні армія росії застосовує заборонені Женевською Конвенцією 1977 року фосфорні бомби в Попасній. Ще на наступний день захоплюють місто Славутич¹⁹, що неподалік від Зони Відчуження. Війна набуває не тільки нападницького, а й характеру постійного погрожування як українцям, так і усій міжнародній спільноті. 26 березня в Харківському фізико-технічному інституті зазнала російського обстрілу експериментальна установка джерела нейтронів²⁰. Враховуючи захоплену АЕС в місті Вугледар, російська армія має потужний важіль впливу, адже існує небезпека повторення досвіду Чорнобилю.

Російський окупант протягом першого місяця війни завдавати удар по об'єктах не тільки військової, але й критичної інфраструктури, житловим кварталам, аеродромам, школам, дитячим садкам. Використовуючи тактики

¹⁵ Магдик Н. Встановлено кількість жертв бомбардування драмтеатру Маріуполя / Наталія Магдик // Влада сьогодні. – 2022. – <https://www.segodnya.ua/ua/strana/podrobnosti/ustanovleno-kolichestvo-zhertv-bombardirovki-dramteatra-mariupolya-300-chelovek-1610782.html>. ^[1]_{SEP}

¹⁶ Хронологія російського вторгнення в Україну (2022) // Вільна енциклопедія. – 2022. – [https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_(2022)).

¹⁷ Те саме

¹⁸ Те саме

¹⁹ Те саме

²⁰ Те саме

заякування, як, наприклад погрожування атомним вибухом після захоплення АЕС, нехтуючи нормами Міжнародного гуманітарного права, Женевської конвенції, ворог показав, що діє не в рамках самопроголошеної «спеціальної операції з порятунку російськомовного народу від Бандер і наркоманів», а веде повномасштабну війну не тільки в фізичному, а й політичному, інформаційному, психологічному просторі.

Росія прагне стримати постачання військової допомоги в Україну, погрожуючи, що розглядатиме це як законні військові цілі. Лави української армії поповнились щонайменше 40 тисячами іноземців, на спецрахунок нацбанку було зібрано більш ніж 100 мільярдів донатів. За перший місяць війни противник, стримуваний Збройними Силами України, не виконав поставлених керівництвом росії завдань, російські підрозділи були виснажені та дезорієнтовані.

1.2 Зміст та сутність роботи соціальної мережі Інстаграм

24 лютого 2022 року всі українські новинні канали виглядали таким чином - «У Києві та Харкові чуто вибухи. Повідомляють про звуки вибухів на Херсонщині, у Краматорську, Маріуполі. Чуто звуки вибухів в Одесі.» «Загиблих у результаті ракетних ударів по об'єктах інфраструктури столиці немає, чотирьох людей госпіталізували.»

О 5 ранку 24 лютого 2022 року, після проголошення володимиром путіним початку «спеціальної військової операції», розпочалось повномасштабне вторгнення росії в Україну. Війна - це надвисокий стрес для населення, який шляхом дослідження новинного простору, відвернення уваги, знаходження в тісному зв'язку з близькими знижувався, або навпаки посилювався.

Провідником в інформаційному просторі для 17, 3 мільйонів українців ²¹стала соціальна мережа Інстаграм. За статистикою, протягом першого місяця війни особиста сторінка в соціальній мережі Інстаграм президента України Володимира Зеленського обігнав по популярності одного з найбільш відомих з американських реперів Каньє Веста. ²²

О шостій ранку в Україні президентом Володимиром Зеленським оголошено воєнний стан. В десятках українських міст пролунали вибухи, особливо в містах, що знаходяться на кордоні з Білорусією та росією. Крилаті й балістичні ракети були запущені по аеродромах, військових складах і штабах у великих містах України та київської області. Телемережі не витримували кількості телефонних дзвінків, адже люди намагались додзвонитися до рідних і дізнатись, попередити, запобігти, врятувати. Частково зникав інтернет та зв'язок. Того ранку повномасштабна війна стала новою реальністю українців.

Сьогодні неможливо уявити життя без соціальних мереж. За допомогою них не тільки люди обмінюються повідомленнями, а й взаємодіють майже будь-яким чином в віртуальному середовищі. В соціальних мережах продаються товари, публікуються новини, збираються концерти, з'являються фото та відео навчальні матеріали тощо. Соціальні мережі допомагають набагато ширшому, ніж в особистому колі спілкування, в першу чергу загалу обмінюватись будь-якою інформацією.

Однією з найвпливовіших соціальних мереж сьогодні є Instagram (далі - Інстаграм). Вона з'явилась у 2010 році як додаток для обміну фотографій.²³ Зараз найбільш влучним буде вислів, що інстаграм - це візуально-соціальний продукт. Але основним його недоліком є «складність алгоритму програми, що, за нерозуміння користувача, спричиняє зменшення кількості аудиторії та

²¹ Instagram вперше випередив Facebook за кількістю користувачів в Україні // Ліга.теч. – 2022. – <https://tech.liga.net/ua/other/novosti/instagram-vpervye-operedil-facebook-po-kolichestvu-polzovateley-v-ukraine>.

²² Нові герої: хто з українців під час війни став популярнішим у соцмережах // Волинські новини. – 2022: <https://www.volynnews.com/news/all/novi-heroyi-khto-z-ukrayintsiv-pid-chas-viyny-stav-populiarnishym-u-sotsmerezakh/>.

²³ Історія Інстаграм. Від картинок до корпорації // український спектр. – <https://uaspectr.com/2020/10/22/istoriya-instagram/>.

Інстаграм - це поєднання інтегрованої маркетингової комунікації, digital маркетингу, соціальної мережі та штучного інтелекту.

1. «Соціальні медіа - це інтерактивний та контрольований користувачами спосіб збору даних, який дозволяє користувачам соціальної мережі поширювати досвід.»²⁵ Соціальні мережі дозволяють формувати спільноти, обговорювати та особисто впливати за зміст висловлювань. Соціальна мережа Інстаграм сьогодні є одним з найпотужніших розповсюджувачів дискурсу.

2. «Інтегрована маркетингова комунікація - це нова стратегія, орієнтована на побудову більш ефективної комунікації з користувачем.»²⁶ В цьому випадку комунікацією виступає опосередкована, але та, що має вигляд прямої, взаємодія. Користувач має змогу брати участь у майже усіх процесах, з якими стикається «продукт» - від його виготовлення, до транспортування в відділення пошти або соціальні кола тощо. Це впливає на збільшення довіри, задоволення, лояльності в користувача, чого немає в телемедіа.

3. «Digital (цифровий) маркетинг - діяльність, установа або процес, яким сприяють цифрові технології. З їх допомогою цінності циркулюють між споживачем та суб'єктом передачі.»²⁷ Іншими словами, цифровий маркетинг сприяє поширенню думок серед соціальних груп, що також можна порівняти з дискурсом.

4. Штучний інтелект був анонсований соціальною мережею у 2018 році. «Алгоритм Instagram — це логічне та систематичне розташування великих даних мережі Instagram з метою бути відповідними потребам користувачів.»²⁸ За даними 2020 року, мережа має сім особливих індикаторів взаємодії користувача з платформою, за допомогою яких штучний інтелект проводить відбір. Це

²⁴ Agung N. F. Opportunities and Challenges of Instagram Algorithm in Improving Competitive Advantage / Nadia Ferina Ananda Agung. // International Journal of Innovative Science and Research Technology. – С. 743–747.

²⁵ Те саме

²⁶ Те саме

²⁷ Те саме

²⁸ Те саме

публікації, тіньовий бан, взаємодія (повідомлення, коментарі), Інстаграм Stories, хештеги, редагування підписів, повторна публікація.

На основі особистого користувацького досвіду, штучний інтелект обирає той чи інший інформаційний простір, що відповідний способам взаємодії, яка була зображена користувачем за допомогою індикаторів. Так званий алгоритм постекспонування розраховує які, у випадку даного дослідження, публікації будуть рекомендуватися користувачеві. Якщо користувача цікавить воєнний дискурс, основним інформаційним наповненням його стрічки будуть публікації, дотичні до воєнного дискурсу.

Ключовим інструментом у дослідженні алгоритму Інстаграму є сам дослідник²⁹. Тому для дослідження були відібрані 14 публікацій з 24 лютого 2022 року по 24 березня 2022 року, що стосувалися воєнного дискурсу та за допомогою алгоритму штучного інтелекту рекомендувалися користувачам.

²⁹ Agung N. F. Opportunities and Challenges of Instagram Algorithm in Improving Competitive Advantage / Nadia Ferina Ananda Agung. // International Journal of Innovative Science and Research Technology. – С. 743–747.

РОЗДІЛ 2. Поняття дискурсу¹

Методологія висвітлена в роботі «Використання поняття і образу авторитарної особистості у дискурсі російської опозиції». Робота захищена 02.06.2021 студенткою Політологі-3 Дмитрук Мар'яною Богданівною.

2.1 Дискурс як теорія і метод

Для розуміння поняття «дискурс-аналіз» в першу чергу слід визначити чим є «дискурс». Поняття дискурсу, що буде використовуватись в дослідженні, виникає в французького мислителя Мішеля Фуко в XX столітті. Вивчаючи його праці, основною думкою щодо дискурсу є таке визначення - дискурс - це певний тип структурованого висловлення думки, який існує в певній соціальній або політичній групі в певному часовому проміжку. Таким чином, розглядаючи теоретико-методологічні засади і підходи дискурс-аналізу, додатковою метою буде інтерналізація та універсалізація терміну «дискурс», що використовуватиметься в дослідженні. Дискурси відповідають певним площинам, в яких вони використовуються. Таким чином, додатковим до основного визначення є те, що дискурси належать до спільної системи формацій. До того ж, дискурси мають рамки, які відмежовують їх один від одного. Такі рамки називаються фрейми. Для прикладу - юридичний дискурс чітко відмежований від історичного, хоча і має в собі певні його елементи; так само як радянський, нациський, дискурс телебачення й аналогічні дискурси відокремлені між собою.

Дискурс має здатність бути тісно пов'язаним з суспільним середовищем. Іноді дискурс настільки тісно вплітається, що набуває очевидного, істинного значення для кожного індивіда. «Ми маємо нескінченне число способів формулювання твердження, які ми продукуємо в межах певної області, тим не менш, існує також велика кількість тверджень, які ніколи не вимовляються, і

ніколи не будуть сприйматися як значущі»³⁰. За працею «Воля до істини: по той бік знання, влади і сексуальності» дискурс має елементи розподілу, яких можна охарактеризувати через поняття об'єктів-суб'єктів, модальності, поняття і теми.

31

За М. Фуко - «дискурс - це не те, що проявляє (або ховає) бажання, він також і те, що виступає об'єктом бажання.»³² Отже, за допомогою глибинного дослідження обраного дискурсу з'являється можливість прослідкувати яким чином формуються поняття істинного і хибного. Завдяки цьому більш чіткими стають відносини та мотиви виробника й розповсюджувача дискурсу. Метою дослідження є не тільки визначення модальності дискурсів, а й прослідкувати зміну суспільного простору під час війни.

Дискурс є конструйованим. За допомогою формування дискурсу здійснюється екстраполяція фрейму - загальне та встановлене пізнання світу індивідом може бути зконструйоване дискурсами. Іншими словами, відповідником знань суспільства щодо певної думки, інституції, області науки тощо. «Дискурс - це влада, яку необхідно захопити»³³. Мішель Фуко вважає, що саме дії влади висвітлюють соціальні сфери та створюють епістему - знання - для суспільства. Мислитель стверджує, що без влади немає широкого розголосу, а отже просте обговорення без наявності влади не переходить у дискурс. Влада і дискурс мають об'єднуватись, адже їхнє існування взаємозалежне. Тим не менш, з'єднання будь-яких елементів в одне ціле з метою його розповсюдження на

³⁰ Фуко М. ВОЛЯ К ИСТИНЕ: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. / Мишель Фуко., 1996. – 448 с. – (Подготовка и осуществление издания Издательского Дома "Касталь" Школы культурной политики).

³¹ Кожем'якін Є. АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ЯК СИСТЕМИ РОЗСПІЮВАННЯ У ТРАДИЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (М. ФУКО, М. ПЕШЕ) / О.О. Кожем'якін. // Білгородський державний університет. - 2008. - №4. – С. 6–17. ¹¹_{SEP}

³² Фуко М. ВОЛЯ К ИСТИНЕ: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. / Мишель Фуко., 1996. – 448 с. – (Подготовка и осуществление издания Издательского Дома "Касталь" Школы культурной политики).

³³ Те саме

суспільство завжди вигідне певній соціально-політичній владі, що й буде досліджено далі.³⁴

Обумовлюючи згадані раніше певні рамки дискурсу, слід зазначити, що дискурси не обов'язково відмежовані один від іншого. Навпаки, іноді вони переплітаються один з одним, утворюючи ієрархічну структуру соціально-політичного простору. Ті дискурси, що займають вищу сходинку в легкості сприйняття індивідами, М. Фуко називає «істинними дискурсами»³⁵.

Будь-яка складова дискурсу завдяки ретрансляції розповсюджувача може мати різну модальність - бути істинною, вірогідною або хибною. Для цього Мішель Фуко використовує термін «істинний дискурс». Істинний дискурс може бути як і окремим дискурсом, так і створений у фреймі іншого дискурсу. Істинний дискурс «позбавлений бажання та звільнений від влади»³⁶ та свідчить про абсолютну впевненість розповсюджувача дискурсу стосовно обраної ним області висловлювання. Вірогідність дискурсу позначають певні слова-маркери, завдяки яким відчувається впевненість або невпевненість промовця у висловлюванні.

Фуко виділяє як характеристику те, що дискурс будь-якого суспільства, чи одиниці суспільства - індивіда - в соціальному просторі проходить певну циркуляцію і піддається селекції, після чого для всезагального простору виноситься питання - яким чином сприймати цей дискурс? В разі неможливості дискурса циркулювати між іншими його носій визнається невротиком і «випадає» з суспільства. Невротичність не є суто негативною характеристикою, визнання невротичності приносить також позитивні наслідки для індивіда - наприклад з часом його дискурс, як унікальний і нетиповий для соц простору,

³⁴ Кожем'якін Є. АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ЯК СИСТЕМИ РОЗСПЮВАННЯ У ТРАДИЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (М. ФУКО, М. ПЕШЕ) / О.О. Кожем'якін. // Білгородський державний університет. - 2008. - №4. - С. 6-17. ^[1]_{SEP}

³⁵ Фуко М. ВОЛЯ К ИСТИНЕ: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. / Мишель Фуко., 1996. - 448 с. - (Подготовка и осуществление издания Издательского Дома "Касталь" Школы культурной политики).

³⁶ Те саме

визнається істинним і носія дискурсу вважають ясновидцем та погоджуються визнавати істинними кожне його слово. Схожа тенденція працює і в процесі циркуляції - «в порядок дискурсу ніколи не вступить той, хто не задовольняє певні вимоги, або ж з самого початку не має на це право». Таким чином, за розвиток певного дискурсу відповідальні суб'єкти, яких суспільство навмисно узгоджує для цієї дії, що унеможлиблює вплив сторонніх факторів на атрибуцію дискурсу. Такими суб'єктами може виступати індивід або група людей, які можуть належати до різних класів індивідів.³⁷

Оглядаючи та аналізуючи взаємодію суспільства, влади і дискурсу з'являється висновок, що суспільство, як і держава, також має владу над дискурсом. Це відбувається тому, що саме суспільною властивістю є циркуляція, регуляція, структуризація та перерозподіл дискурсу з метою уникнення його згубних наслідків для самого суспільства. Найкраще для суспільного простору тоді, коли дискурс є передбачуваним. Тоді він найкраще приживається й регулюється в цьому просторі. Воно робить дискурс аналізованим декількома способами. Французький філософ Мішель Фуко називає техніки фільтрації дискурсів «процедурами виключення». М. Фуко виділяє такі дві процедури: перша процедура - заборона, а друга має назву розподіл та відкидання. Особливістю першої процедури є певна, властива кожному індивіду, закономірність - чим дужче впроваджується заборона на дискурс, тим більша видимість дійсних зв'язків дискурсу з бажаннями або владою.³⁸ Якщо влада має доступ до дискурсу й дискурс є влада, така артикуляція суспільних обговорень стає менш істинною. Друга процедура згадана раніше та має назву «селекція» в суспільстві, особливий відбір та еволюція дискурсу. Методи виключення М. Фуко розподіляє ще на три системи:

³⁷ Фуко М. ВОЛЯ К ИСТИНЕ: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. / Мишель Фуко., 1996. – 448 с. – (Подготовка и осуществление издания Издательского Дома "Касталь" Школы культурной политики).

³⁸ Те саме

1. Заборонене слово. З його допомогою дискурс, що буде виключений, вирізняється з-поміж інших та швидше проходить усунення з загального числа дискурсів.;

2. Виділення безумства. Таким чином відбувається оголошення дискурсу індивіда або групи осіб нездатним пройти суспільну селекцію та, як наслідок, небезпечним для існування. Інакше кажучи, це згаданий раніше невротичний тип;

3. Воля до істини. Найпотужніший метод виключення, який характеризується можливістю впливати та регулювати інші системи. Воля до істини апелює до того, що саме її дискурс є істинним. Як висновок, інші дискурси автоматично стають хибними та невротичними. Усі, хто виявляють незгоду з цим твердженням, виключаються з загалу. І навпаки, ті, хто прагнуть посприяти поширенню істинного дискурсу заохочуються та отримують привілеї в певних колах.³⁹

Дискурс-аналіз складається з багатьох специфічних етапів. Метою є виокремлення алгоритму, за яким буде проведений дискурс-аналіз в соціальній мережі Інстаграм. Наступний етап для аналізу дискурсу базується на виділенні об'єкту дискурсу. За Мішелем Фуко, об'єкти дискурсу - це елементи, що виділяють певний набір зв'язків, який визначає дискурс. Саме об'єкти дискурсу можливо структурувати, аналізувати, пояснювати, і до того ж вони існують незалежно від їхнього узагальнюючого фактору - власне дискурсу.⁴⁰ Для проведення дискурс-аналізу М. Фуко виділяє основну систему класифікації, що складається з чотирьох аналітичних етапів⁴¹: формування об'єктів, формування модальності, формування понять і формування тематичних стратегій. Кожний

³⁹ Фуко М. ВОЛЯ К ИСТИНЕ: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. / Мишель Фуко., 1996. – 448 с. – (Подготовка и осуществление издания Издательского Дома "Касталь" Школы культурной политики).

⁴⁰ Савельєва Є. Б. ПРО ПОГЛЯДИ МІШЕЛЯ ФУКО НА ТЕОРІЮ ДИСКУРСУ / Є. Б. Савельєва. // Лінгвістичні дослідження. – 2015. – С. 92–95.

⁴¹ Кожем'якін Є. АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ЯК СИСТЕМИ РОЗСІЮВАННЯ У ТРАДИЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (М. ФУКО, М. ПЕШЕ) / О.О. Кожем'якін. // Білгородський державний університет. - 2008. - №4. – С. 6–17.

етап має у складі додаткові підетапи, за допомогою яких здійснюється виділення дискурсу з-поміж комунікативної події.

1. Перший етап «Формування об'єктів». Дослідник дискурсу має поставити собі такі запитання «Що можна виділити як об'єкт дискурсу та яка існує кількість стосовно суб'єкта дискурсу?» Об'єктами найчастіше виступають соціокультурні групи або середовища, що існують в дискурсі (наприклад, релігійна община, сім'я, об'єднана громада, співробітники в компанії тощо). Наступним запитанням буде виділення особливої порядкового розположення об'єктів на рівні соціальних інституцій - «Де в просторі розташований об'єкт дискурсу?». Такими інституціями можуть бути сім'я, школа, університет, церква, медицина. Наостанок, «Що на ендогенному рівні впливає на об'єкт?» - структуруючі рамки, які мають вплив на об'єкт та сприяють його трансформації.

2. Другим етапом є «Формування модальності». Модальність - це те, що характеризує спосіб дії або відношення до дії. На цьому етапі відбувається виділення у просторі активних об'єктів і їх зв'язків, що впливають на суб'єкт. Відбувається опис розповсюджувача та замовника дискурсу та аналіз його можливостей до участі у дискурсі. Такими можливостями може бути статус, інституційні простори.

3. Третім етапом є «Формування понять». Створення певної ієрархічної послідовності, в якій розвивався дискурс під час його висловлення. Наприклад, порядком подання новин в українському просторі в довоєнний час була апеляція в першу чергу до катастрофічного дискурсу, наступним йшов скандальний дискурс, після нього може йти офіційний. В залежності від порядку подання аналітичним чином стає можливим виокремлення яким саме положенням надається відчутна перевага.

4. Четвертий етап «Формування тематичних стратегій». Стратегією називають цілісну зумисно скомпоновану впорядкованість дискурсу, з якої можна виділити конфліктні точки між складовими дискурсу; визначення взаємодії дискурсу з

іншими системами. Тематичні стратегії не є дискурсами, але саме за їх допомогою дискурс розширюється й наповнюється. Тобто, ці системи є доповнювачами дискурсу. Завдяки стратегіям визначаються положення; виділяються реальні чи уявні зв'язки одного дискурсу з іншими, вирізняється поле дії дискурсу.⁴²

В своїх роботах «Дискурс і істина», «Слова і речі: археологія гуманітарних наук», «Воля до істини: по той бік знання, влади і сексуальності» науковець пропонує етапи виокремлення складових дискурсу. Мішель Фуко, конструюючи поняття дискурсу, етапів його виділення в соціальному просторі, розкриває специфічні структурні особливості. Тому саме праці Мішеля Фуко стають центральним орієнтиром в понятті дискурсу. Однак, для проведення власне дискурс-аналізу маємо звернутись до інших праць, за допомогою яких буде здійснено виведення алгоритму. Фіналізуючи, Мішель Фуко пропонує етапи аналізу, з якими побачимо, що по-перше дискурс має певну ієрархічну структуру всередині. Дискурс має сформовані поняття, які зображують яким складовим дискурсу надається більша увага та перевага. Також, не менш важливою структурною складовою з точки зору циркуляції в просторі є здатність дискурсу до селекції - якщо дискурс потрапив в соціальний простір, це означає, що розповсюджувач мав достатню владу для атрибуції дискурсу. В соціальній мережі Інстаграм штучним інтелектом особливим чином формувались нові розповсюджувачі дискурсу. І наостанок, за допомогою розуміння теоретичного матеріалу можливе виокремлення воєнного дискурсу публікацій соціальної мережі.

1.2 Теоретико-методологічні засади і підходи дискурс-аналізу

⁴² Кожем'якін Є. АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ЯК СИСТЕМИ РОЗСПІВАННЯ У ТРАДИЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (М. ФУКО, М. ПЕШЕ) / О.О. Кожем'якін. // Білгородський державний університет. - 2008. - №4. - С. 6–17. ^[1]_{SEP}

Окрім вирізнення дискурсів з-поміж обговорень в соціальному середовищі, будь-яка комунікативна подія потребує в тому, щоб бути проаналізованою. Такий метод передбачає конструювання взаємовиключних зв'язків між соціальними змінами та розповсюджувачем дискурсу. За допомогою формування дискурсу досягається легітимація, формування ідеологічних засад, конструювання суспільних реакцій на соціальний світ, міфологізація суспільної свідомості. Розуміючи, що дискурс-аналіз має відбуватись через призму кількісного та якісного підходів, розглянемо три підходи різних мислителів для його проведення. За допомогою механізмів конструктивіського, критичного та дискурсивної психології аналізів формуються невербальні, латентні характеристики вибору суспільства, що, безумовно, є значною перевагою дискурс-аналітичного методу. Розмаїття механізмів, концепцій та підходів з одного боку сприяє поляризації точок зору аналітиків стосовно алгоритму дослідження дискурсу, а з іншого боку свідчить про мультидисциплінарність поданого підходу. Об'ємність теорій, зважаючи на специфічні умови виникнення, конфронтації та розвитку дискурсів, дозволяє формувати універсальні унікальні алгоритми для дискурс-аналізу, що і буде висновком цього розділу.

За М.В. Йоргенсен та Л.Дж. Філіпс дискурс - це форма соціальної поведінки, за допомогою якої відбувається репрезентація (відтворення) соціального світу.⁴³ Дискурс – це використання мови в повсякденних текстах і повсякденному спілкуванні. Він є динамічною формою соціальної практики, яка будує соціальний світ, особистості та ідентичності. За допомогою дискурсу індивід, спілкуючись, створює і сприймає оточуючий його світ.

Дискурс-аналіз - це поєднання теоретичної основи і методичного алгоритму на основі комунікативної події. Дискурс-аналіз мож бути універсально

⁴³ Филипп Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод. / Филипп Л.Дж., Йоргенсен М.В.. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с. 20.

використаним для будь-якої комунікативної області дослідження, проте не кожна теорія універсальна для власне дискурс-аналізу. Метод дискурс-аналізу дозволяє досліднику власноруч обирати теорії, що пристосовані до особисто його області дослідження. В цій главі буде виведена оригінальна дискурс-аналітична теорія, що якнайкраще розгляне дискурси соціальної мережі Інстаграм. Дослідивши теоретичне підґрунтя методу з'являється можливість підлаштовувати його до особистих потреб. Мислителі М. Йоргенсен і Л. Філіпс навіть радять використовувати комплексне знання для більшого заглиблення в дискурс, тобто тяжіти до міждисциплінарності в дискурс-аналізі. Тому, однією зі складових аналізу, будуть додані практики з контент-аналізу. Адже публікації в соціальних мережах це контент.

Маріанне Йоргенсен та Луїза Філіпс, орієнтуючись на здатність дискурс-аналізу до міждисциплінарності, пропонують поєднати три теорії дискурс-аналізу: дискурсивну теорію Лакло і Муффа, критичний дискурс Н. Ферклоу і дискурсивну психологію, у соціально-конструкційний дискурс-аналіз (далі - конструктивіський дискурс-аналіз). Характеристику конструктивіського дискурс-аналізу можна подати в таких чотирьох положеннях:

1. По-перше, конструктивіський дискурс-аналіз - це дослідження впливу практичної лінгвістики на соціальні структури. Розглядаються ті соціальні структури, що мають у складі онтологічні та епістемологічні передумови;

2. По-друге, завдяки методу дискурс-аналізу уможливорюється класифікація, а згодом формування певних структур мовлення;

3. Втретє, та застосоване в конструктивіському дискурс-аналізі, це те, що для дискурс-аналізу можуть бути використані міждисциплінарні підходи, а отже він захоплює вимір різноманітних теорій та методологій;

4. По-четверте, завдяки мультиперспективності під час дискурс-аналізу використовуються відмітні від загальних прийоми, що дозволяє аналітику бути

мобільним та новаторським. Алгоритм дискурс-аналізу вже містить певну унікальність, а отже актуальність дослідження.⁴⁴

Дискурс-аналіз базується на положенні, що мовленнєві конструкції та мова - це механізм створення, розвитку, відмирання соціальних структур та соціального середовища. За допомогою мови формується реальність, значення. Об'єкти (дискурсу) набувають значення тоді, коли вони стають складовою дискурсу.

Філософи М. Йоргенсен і Л. Філіпс подають таке визначення: конструктивіський дискурсивний аналіз - це спосіб виокремлення ключових та додаткових сенсів під час мовлення. Безумовно, саме цю теорію буде доцільно використати при виконанні практичної частини. М. Йоргенсен та Л.Філіпс побудували дискурс-аналіз, об'єднуючи основні спільні і відмінні положення трьох проаналізованих дискурс-аналізів, тим самим використовуючи комбінований підхід і формуючи метапарадигму.⁴⁵ Їхня концепція є специфічною та найбільш зручною у використанні через те, що філософи дають досліднику розуміння наскільки широким є вплив дискурс-аналізу на соціальний світ та що має бути суб'єктом дослідження. Тому слід більш уважно розглянути основні риси кожної з концепцій.

За побудованою на ідеях постструктуралізму теорією Е. Лакло і Ш. Муффа дискурс розглядається як спосіб сприйняття соціального світу. Вони приділяють значну кількість уваги структурі дискурсу, розглядаючи, як він створюється та трансформуються. «Дискурс - це продукт, що народжується в ході і результаті артикуляції уявлень про соціальну реальність» та «дискурс не тільки конструює світ, але й самостійно цим світом конструюється».⁴⁶ З цього випливає, що дискурс може бути повністю незалежною системою сприйняття світу. Артикуляції - це дії, які постійно відтворюють, оскаржують і переозначають

⁴⁴ Філіпс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод. / Філіпс Л.Дж.,

⁴⁵ Філіпс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод. / Філіпс Л.Дж., Йоргенсен М.В.. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с. 20.

⁴⁶ Русакова О. Ф. ОСНОВНИ РІЗНОВИДНОСТІ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ДОСВІД КЛАСИФІКАЦІЙ / Русакова О. Ф., 2006. С. 200-202

структурні компоненти дискурсу.⁴⁷ Артикуляції є малими складовими великого дискурсу, отже розбиваючи велику систему на підсистеми створюється більш глибоке та якісне уявлення системи, тобто досліджуваного дискурсу. До того ж, дискурс постійно змінюється, адже він немає сталих значень і чим більше альтернативних значень, тим ширшою стає структура дискурсу.

Дискурс-аналіз - це процес, що допомагає структурувати соціальну реальність та визначити істинне значення складових дискурсу відносно до ідентичності. Такими складовими є знаки та елементи, які буде розглянуто пізніше. Як зазначалось раніше, дискурси перебувають в певній ієрархічній конфронтації. Отже сприймати їх окремішньо не є вірним, через це Е. Лакло і Ш. Муфф також пропонують розглядати їхню множину. Дискурси визначають ідентифікацію особистостей, саме тому виникає поняття антагоністичності - ті дискурси, що вважаються найбільш істинними, домінують, інші визначаються як невротичні або несприятливі і виключаються з соціального суспільного простору.

Для Е. Лакло і Ш. Муфф політика - це спосіб конструювання дискурсу. «Політичні артикуляції визначають, як ми діємо і думаємо, уявляючи свій спосіб владарювання і розподілення влади».⁴⁸ Найчастіше, однією з основних політичних завдань є формування соціальної реальності для громадян, тому, висловлення філософів є очевидним. Важливе місце в політичному просторі займає запропонований дослідниками термін «гегемонія». Гегемонія тісно пов'язана зі згаданою раніше ієрархією. «Гегемонія - це переартикуляція антагоністичних дискурсивних практик», тобто авторитаризм, монополія, яка не має конкуренції на полі боротьби дискурсів. Наприклад, з кінця лютого 2022 року в Україні абсолютну гегемонію мав воєнний дискурс, згодом з'явився антиросійський дискурс, який, проте, не набув гегемоністичних властивостей, поступаючись воєнному. «Гегемонія - це інструмент владарювання шляхом

⁴⁷ Те саме, с. 200

⁴⁸ Русакова О. Ф. ОСНОВНІ РІЗНОВИДНОСТІ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ДОСВІД КЛАСИФІКАЦІЙ / Русакова О. Ф., 2006. С. 201

вироблення значень»⁴⁹, саме завдяки цим соціальним практикам досягається загальна організована згода стосовно будь-якого поняття.

Наступним буде розглянуто теорію критичного дискурс-аналізу, засновником якої є Норман Ферклоу. Критичний дискурс-аналіз цікавий та унікальний тим, що теоретично-методолгічним центром підходу є лінгвістичні практики. Метод Н. Ферклоу сприяє покращеній структуризації вербальної та невербальної складових дискурсу. Але, на відміну від Е. Лакло і Ш. Муфф, за його баченням, дискурс не має монополію на формування соціального життя. Н. Ферклоу вважає, що соціальний простір формується не тільки методом дискурсів. Тому, основним завданням дискурсу є підтримування соціального порядку і втілення соціальних змін, але до того ж дискурс сприяє збільшенню нерівностей в соціальних структурах суспільства. Норман Ферклоу пояснює, що після проходження ієрархії, дискурси сприяють конфронтації на основі різностей в соціальному просторі. Наприклад різність класів, рас, гендерів виникає тільки через артикуляцію уявлень про соціальний світ. Одним із завдань влади, в чому розуміння Лакло і Муфф і Ферклоу співпадають, - це продукування соціальних зв'язків.⁵⁰

На відміну від попередніх дослідників, Норман Ферклоу подає визначення дискурсу в трьох різних площинах. В першу чергу його критичний дискурс-аналіз орієнтується на лінгвістичні практики, тому дискурс - це використання мови. По-друге, для Н. Ферклоу дискурс використовується в різних соціальних сферах. Раніше в дослідженні використовувася термін «піддискурси», але саме в критичному дискурс-аналізі вони розкриваються як складові дискурсу. Піддискурси - це вузькі за спрямуванням дискурси, наприклад є медійний дискурс, який має в собі піддискурси соціально-мережівські, телебачення,

⁴⁹ Те саме, с. 201

⁵⁰ Филиппс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод. / Филиппс Л.Дж., Йоргенсен М.В.. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с. 20.

радіомовлення тощо. Це Н. Ферклоу називає жанровими особливостями дискурсу.⁵¹

В основному, Норман Ферклоу в критичному дискурс-аналізі створює зручний для дискурс-аналізу категоріально-понятійний апарат, тому для гнучкості його термінологія становитиме теоретичну базу дослідження. За Н. Ферклоу, «комунікативна подія - це оєднання логіки дискурсивної з об'єктивною логікою соціального і економічного порядку», що означає, що будь-яка дія, що сприяє зміні соціальної сфери, є комунікативною подією.⁵² Такими подіями можуть бути тексти на новинних каналах, відеоролики в соціальних мережах, політичні міфи тощо.

Конструктивіська дискурс-аналіз містить в собі три підходи, третій має назву «дискурсивна психологія». Психологія безпосередньо стосується мовлення, адже мовлення пов'язано з мисленням, сенсами. Дискурсивна психологія виконує в дискурс-аналізі риторичний аналіз. Для неї дискурс - це шлях конструювання власне суб'єктивної психологічної реальності. В цьому випадку як основу будуть розглянуті способи формування соціальної реальності суспільства й індивіда. Дискурсивна психологія дозволяє глибше зрозуміти вплив будь-яких зовнішніх факторів - історичних, політичних, культурних - на особистість.⁵³ Такий вид дискурс-аналізу зосереджений на здатності індивіда або груп людей до відтворення відповідної дискурсам соціальної поведінки.

Дискурсивна психологія, як один з методів, використовує спостереження. Об'єктами спостереження є взаємозв'язок між дискурсом і його впливом на соціальний світ та індивіда або груп. Тобто власне те, як саме дискурс сприймається в суспільстві. Дискурсивна психологія додає до характеристик дискурсу здатність бути допустимим або табуйованим. Досить легко уявити

⁵¹ Те саме

⁵² Филиппс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод. / Филиппс Л.Дж., Йоргенсен М.В.. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с. 20.

⁵³ Те саме

взаємодію групи індивідів під впливом допустимого дискурсу, в той час як табуйовані дискурси рідко виходять за межі свідомості індивідів. Для порівняння, допустимі дискурси можуть сприйматися як індивідом, так і групою осіб, в той час як табуйовані в більшості випадків хоча і сприймаються індивідом, але знаходяться в стані відчуження. Єдиний спосіб перетворити табуйований дискурс на допустимий - це гегемонія.⁵⁴

Загалом, підсумовуючи вище згадані методи дискурс-аналізу, за допомогою теоретичного підґрунтя М. Йоргенсен та Л. Філіпс, Лакло і Муфф, Н. Ферклоу та дискурсивної психології буде виведений унікальний мультидисциплінарний алгоритм, пристосований до аналізу публікацій в соціальній мережі Інстаграм. Основними характеристиками буде виділена ситуативна обумовленість використання дискурсу для конструювання соціальної реальності, інтердискурсивність комунікативної події та моменти дискурсу, які власне й є характеристиками вузлових точок. Наостанок, представлено алгоритм дискурс-аналізу для публікацій в соціальній мережі Instagram протягом першого місяця українсько-російської війни в Україні.

Алгоритм

дискурс-анализа

1. Визначення вузлової точки (точок)

- знаку або знаків, стосовно якого набувають змісту інші знаки.

Іншими словами, вузлова точка - це основна тема тексту. Вона є

⁵⁴ Філіпс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод. / Філіпс Л.Дж., Йоргенсен М.В.. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с. 20.

сукупністю змінних знаків. Такими знаками можуть бути певні фрази, словосполучення.

2. Моменти дискурса

- це набір артикульованих характеристик вузлової точки. Вони є розширюючим рамки вузлової точки компонентом. Моменти складаються з наборів дієприкметників з іменниками.

3. Дискурсивний порядок

- виокремлення специфічних складових окремого дискурсу. Це виділення впорядкованих елементів, формування понять і стратегій. До того ж, на цьому етапі відбувається пошук точок дифракції між складовими дискурсу.

4. Ключові ідентичності

- мають три виміри вираження - персональний, інституційний та надінституційний. Між ключовими ідентичностями існує зв'язок - його ретрансляторами є суб'єкти дії.

5. Транзитивність (зв'язки суб'єктів і об'єктів дії)

- можливість прослідковувати симпатію або антипатію автора дискурсу завдяки виокремленню ключових ідентичностей вербальним методом. Таким чином, відбувається встановлення суб'єкт-об'єктних зв'язків між дійовими особами. Він виділяється за допомогою неперехідних дієслів родового або давального відмінку та іменника.

6. Модальність

- характеристика істинності дискурсу. Визначається характеристиками «істинний», «вірогідний», «помилковий». На цьому ж етапі визначається доступність дискурсу до загальної циркуляції. Проходячи селекцію, дискурс стає допустимим, або табуйованим.

7. Система процедури виключення

- такими системами є заборона й розподіл та відкидання. Другий

характеризується пошуком забороненого слова, виділенням безумства або волею до істини. В дискурсі можуть бути присутні одночасно всі процедури виключення, це свідчить про його здатність конфронтувати з дискурс-гегемоном.

8. Виробник і розповсюджувач дискурса
- розуміння соціальної практики та соціального контексту.
9. Інтердискурсивність та конфронтація дискурсів
- дослідження дискурсів усієї комунікативної події. Це по-перше визначення додаткових дискурсів, які взаємодіють в межах досліджуваної комунікативної події, по-друге відстеження жанрів цих дискурсів. По-третє визначення ієрархії дискурсів, за допомогою чого буде визначений дискурс-гегемон - той, що на сьогодні є репрезентантом влади.ⁱⁱ

РОЗДІЛ 3. Визначення модифікації воєнного дискурсу на основі реального простору

3.1 Дискурс-аналіз публікацій в соціальній мережі Інстаграм

Після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року, в перші дні війни основним завданням українців було реагування на виниклі обставини. В перші дні були проблеми з телефонним та інтернет зв'язком, населення України ховались в бомбосховищах, на платформах метро, в підвалах будинків. З цього випливає, що публікацій, що б стосувалися воєнного дискурсу, з 24 до 26 лютого не було. Завданням є розглянути та виділити яким чином не представники влади, а звичайні українці реагували на воєнні події в країні.

Перш за все, для проведення дискурс-аналізу потрібно виділити одиниці комунікативних подій, над якими буде проведений аналіз. З попередньо отриманих емпіричним чином досліджених 60 публікацій були обрані 15, що містили в собі ознаки дискурсу, мали здебільшого текстове, ніж візуальне наповнення, мали більше ніж 10 000 позитивних оцінок реальних користувачів.

Перша публікація 27 лютого має тему «Довідник для антивоєнних дискусій в сім'ї та на роботі». Вузловими точками є конфронтація поняття «Україна» та «Російська пропаганда (антивійна)».⁵⁵

Моментами вузлової точки «Російської пропаганди» є такі характеристики: недовіра, агресія, інформаційна війна, неонацисти-наркомани, путінізм, авторитаризм, агресивна зовнішня політика, перебільшення, російське

⁵⁵ Російський незалежний журнал проти війни, диктатури, нерівності ДОХА. Довідник для антивоєнних дискусій в сім'ї та на роботі <https://www.instagram.com/p/CafgrZ6rRhr/?igshid=YmMyMTA2M2Y%3D>.

вторгнення, безсилля, ядерна зброя, страх НАТО. Моментами теми «Українська війна» є: порушення законів військового часу, військові злочини, погибель, небезпека, зміна влади, демократична вістка, українська армія.

Дискурсивний порядок побудований таким чином: 1) питання, що виникають в людини з недовірою, 2) відповіді, 3) фактаж.

Ключовими ідентичностями персонального, інституційного та надінституційного вираження є Донбас, Україна, Росія, російська армія, НАТО, білоруси, неонацистські угруповання «Русич» і «Ратибор» (зображені персонально, бо фактично доводять їхню наявність в ЛДНР), «Правий сектор» (зображені персонально, бо фактично доводять їхню відсутність в українському парламенті), Зеленський (довіра, перехід на особистості), Путін (недовіра, перехід на особистості).

З огляду на транзитивність, вузлова точка «Росія, російська армія» - не допомагає цивільним громадянам, прагне захопити Україну, звільнює Україну від «неонацистів», веде агресивну зовнішню політику, спонсорує загони, веде бої з укр армією, дуже перебільшує. «Зеленський» - не мав жодного неонацистського лозунгу. «Путін» - заявив про використання ядерної зброї. «Русич» «Ратибор» - діє на боці армії Росії. «Правий сектор» - не отримав місця в парламенті. «Білоруси» - не впорались з протестами. Модальність дискурсу є такою: запитання від російського пропагандиста мають помилкову модальність, адже там присутня відсутність фактажу, підміна понять, висловлювання з відтінком вірогідності, емоційність, ствердження без підґрунтя. Відповіді на запитання мають істинну модальність. Там використовується наявність фактивно доведених даних, відсутність емоційного забарвлення, цитування, висловлювання з відтінком вірогідності в бік російської пропаганди.

Виробником дискурсу є російський незалежний журнал проти війни, диктатури, нерівності ДОХА. Це єдиний з вибірки приклад, де виробником не є організація\особа з українського простору. Розповсюджувачем є особиста

сторінка в соціальній мережі Інстаграм.

В дискурсі є інтердискурсивність - використовується в стані конфронтації воєнний, антивоєнний, історичний, псевдонауковий, путіністський дискурси.

Друга публікація вибірки датується 28 лютого та має тему «Why Vladimir Putin has already lost this war»⁵⁶. Вузлова точка - «Володимир Путін вже програв цю війну»

«Володимир путін вже програв війну» - брехун, стратег, російський деспот, не може втримати країну, московський щенячий режим, азартна гра Путіна, захист від щирого серця, залучення підтримки всього світу, темні дні, російський танк та солдат, ненависть як найгірша з емоцій, ннавість як захований скарб, броня для покоління, кровава перемога, ненависний мир, українська кров, путінська нездійсненна мрія. Дискурси подаються в такому порядку: по-перше російський деспорт помилився, по-друге ненависть — це рушійна сила, по-третє нації будуються на історіях.

Ключовими суб'єктами є Володимир Путін, Російська імперія, Україна, Москва, НАТО, американці, солдати з острова Зміїний.

«Володимир путін» - помилився, будує Російську імперію, постійно бреше, вірить у брехню, прорахував дії НАТО, ЄС, України, знає що має сили для захоплення, програє азартну гру, розуміє що його мрія не реалізується, мріє. «Україна» - не погоджується на московський щенячий режим, захищаються від всього серця, виграють підтримку всього світу, має ненависть, побудована на історіях. «Американці» - навчились від Іраку. «Солдати з острова Зміїний» - послали російський корабель.

Все повідомлення має істинну модальність. Виробником є відомий ізраїльський історик Ювал Ной Харарі (Yuval Noah Harari), розповсюджувач - Інстаграм акаунт журналу «Гвардіан». Використовуються путінський, український, воєнний дискурси.

⁵⁶ Harari Y. N. Why Vladimir Putin has already lost this war / Yuval Noh Harari. – 2022. – <https://www.instagram.com/p/Cah1HCmqoYe/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>

Третя публікація датується першим березня й має графічно-зображену тему ««Миротворчі місії»(закреслено) ВІЙНИ росії за останні 30 років та їхні наслідки»⁵⁷. Публікація має одну вузлову точку «росія».

Моменти «Росія» — «миротворець», провокатор, бомбардувальниця, «помічник», сепаратист, окупант.

Дискурсивний порядок утворений таким чином: провокаційний вступ, що натякає на хибність майбутніх висловлювань, — «Росія стверджує що вона миротворець і прагне миру. Ось чому це не так.» Наступними є історія та фактаж, а в кінці патріотичний заклик на очищення інформаційного простору. Ключовими ідентичностями є російська армія, українські військові, Придністров'я, російський генерал Лебедь (негативні постаті особливо підкреслені і увиразнені, чітко враження хто справжній зробив таке), Абхазія, сепаратисти, Грузія, чеченський народ (узагальнення виконано з метою зображення масштабу, повстанський рух Чечні, Сирія, уряд диктатора Асада. Транзитивність ключових суб'єктів дії є такою: «Російська армія» - стверджує що несе мир країнам, спровокувала війну між сепаратистами та урядом Грузією, бомбить цивільні об'єкти, обстрілює. «Українські військові» - героїчно дали зрозуміти світу. «Російський генерал Лебедь» - створив режим в Придністров'ї. «Сепаратисти» - вторглися в Чечню, Грузію. «Уряд Асада» - був приречений, досяг переваги над повстанцями, підтримується Росією.

Інформація подається в модальності «істинність», використовуються елементи історичного дискурсу. Наприклад, істинність - «друга війна велась з 1999 року до весни 2009 року». «Вірогідність» - «цілих 10 років».⁵⁸

Виробник - майданчик достовірної інформації UKRAİNER. Публікація розміщена на особистій сторінці в соціальній мережі.

⁵⁷ ВІЙНИ росії за останні 30 років та їхні наслідки 2022.

https://www.instagram.com/p/CakOVfxg_e9/?igshid=YmMyMTA2M2Y=.

⁵⁸ Те саме

З березня «Я не твій брат, ніколи не розкажуй мені в чому я винен на нашій землі»⁵⁹. Публікація має сатирично-трагічний візуальний характер. На ній зображені фотографії зруйнованих українських місць, на яких знаходиться графічна наклейка повідомлень від росіян, що стосуються санкцій. Наприклад, фото пожежі та згарища на місці будинка й повідомлення «Не ридала поки не закрилась Ікеа. Вона фізично ще працює? Мені конче потрібен на матражник і постільна білизна»⁶⁰.

Виділено таку вузлову точку: «Росіяни не знають що таке горе». Вона має моменти: «страждіння», відпочинок, до чого тут мирне населення, життя закінчилось після ануляції Бетмена, без гарного ремонту і квартири, пресуються українцями в соц мережах, не матимуть культурної просвіти, в чому винен Бетмен, без apple техніки.

Це безособова публікація, ключовими ідентичностями виступають анонімні росіяни.

Росіянин\росіянинка мають зв'язки: «реву бо закрилась Ікея», «не потраплю в Сочі», «не при чому», «не можу жити після відміни Бетмена», «вимушена обирати негарний ремонт», «отримує повідомлення з гидотами, побажаннями смерті», «чекав бетмена», «чекала концерт «пілотів»», «залишився без хіаомі.»

Використовується пряме цитування, модальність істинна.

Виробником є Українка Уляна Сучі в особистій сторінці в соціальній мережі.

⁵⁹ Сучі У. Я не твій брат, ніколи не розкажуй мені в чому я винен на нашій землі
<https://www.instagram.com/p/CapuezBNBCW/?igshid=YmMyMTA2M2Y=> (дата звернення: 03.03.2022).

⁶⁰ Те саме

Також третього березня була публікація «Відповіді на питання, які задає кожний росіянин.»⁶¹ В комунікативній події діє конфронтація між «росія не винна» та «факти».

Моменти дискурсу зображують, що «Росія не винна» - під нападом, україна наша земля, рятівниця від неофашистів і бандер, українська громадянська війна, навіщо АТО, найкращий президент путін, особисто «я», українські військові використовують людей як живий щит, бідність це головний ворог. Моменти дискурсу «Факти» - відмова від ядерної зброї, порушення Будапештського меморандуму, незаконно анексовані чужі території, вільне спілкування на будь-якій мові, нема від кого «рятувати», життя в мирі, боротьба за легітимні території, провокація народного бунту, захист своєї країни. Порядок містить структуру запитань, що складається одне-два речення і розгорнута відповідь

Ідентичностями є світ, росія, Україна, «ми» (українці), путін, державні ЗМІ росії, Зеленський.

«Україна» та «Ми» (українці) - напали на Росію, відмовились від ядерної зброї, вільно спілкуються на будь-якій мові, «веде громадянську війну», захищається від військ, «веде війну в Донбасі», бореться за легітимні території. «Світ» - пам'ятає 2 світову війну, визнає кордони сучасних країн. «Росія» - рятує Україну від неонацистів і бандер, класифікує всіх українців, спонсорує війну на Донбасі. «Путін» - називає бідність головним ворогом.

Виробник - анонімний користувач інстаграму @vos.torg. Відбувається конфронтація путінського та демократичного дискурсів.

⁶¹ Відповіді на питання, які задає кожний росіянин.
[https://www.instagram.com/p/CaoWMjLNVkq/?igshid=YmMyMTA2M2Y =](https://www.instagram.com/p/CaoWMjLNVkq/?igshid=YmMyMTA2M2Y=).

4 березня вийшла порівняльна візуальна публікація «Володимир Путін іде кроками Адольфа Гітлера». 62

Для порівняння виділена вузлова точка «диктатори». «Диктатори» мають культ особистості, систему пропаганди та зомбування, політику імперіалізму, створення образу зовнішнього ворога, етнічне питання, обмеження прав громадян, централізація влади, усунення іншомислення й опозиції.

Отже, диктатори Володимир Путін та Адольф Гітлер у персональних вимірах і є ключовими ідентичностями. «Володимир Путін» — людина року, покращив імідж олімпіадою, анексія Криму, захищає російськомовне населення, порушив Будапештський меморандум, необ'явлене вторгнення в Україну. «Адольф Гітлер» — людина року, покращив іміджу олімпіадою, захист німецькомовного населення, порушив умови Сен-Жерменського договору, Мюнхенська змова, вторгнення в Польщу. Модальність істинна, основним є науковий та історичний дискурси.

Виробник - учасниця медіа фронту Лілія Багірова, Розповсюджувач це особиста сторінка в соціальній мережі Інстаграм.

6 березня вийшла публікація сатиричного характеру «Трошки про російську душу»⁶³, в якій у вигляді візуалізованого порівняння використовувались глибинні підґрунтя ставлення вузлових точок один до одної.

Ними є «українець в російському просторі» проти «росіянина в російському просторі». «Росіянин» - патріот, жартівник, стійкий, дружній, «руський», нормальний президент, захисник національних інтересів. «Українець» -

⁶² Багірова Л. Володимир Путін іде кроками Адольфа Гітлера.
<https://www.instagram.com/p/CasIO5wM9fu/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>

⁶³ Франко Т. Трошки про російську душу / Топі
Франко. – 2022. – <https://www.instagram.com/p/CawobrVoLMP/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>

бандерівський націоналіст, націоналіст, антирос, американські гроші, змовник, Бендера недобитий, проамериканець, «хохол абарзевший»

Ключова ідентичність «українця» називається іменниками руський, українець, російський президент, український президент (про Зеленського - деперсоналізовано для зручності порівняння).

Сатирично позитивна ідентичність «руський» - любить Росію, по-доброму іронізує, мітингує, захищає свої інтереси, налагоджує відносини, розмовляє російською, декларує проросійські лозунги, відстоює свої інтереси. Сатирично негативний «українець» - любить Україну, виявляє антиросійську сутність, мітингує, відпрацьовує американські гроші, плете антиросійську змову, розмовляє українською, декларує проукраїнські лозунги, з глузду з'їхав.

Виробником є українська ілюстраторка Торі Франко.

Через 12 днів після початку повномасштабного вторгнення публікація 8 березня має назву «Битву виграє армія, війну виграє економіка»⁶⁴ та навчальний характер.

Для порівняння використовується «бездумне волонтерство» проти «осмисленої праці». «Бездумне волонтерство» має стани та характеристики: волонтерська, жертвна, провина вижившого, пожертви на армію, сумніви, боляче, почуття провини, «чому я не там». «Осмислена праця» для автора - це робоче місце, підприємництво, бізнес, хребет економіки, оборонна, оборот коштів, ІТ-шники, канал валюти, українські компанії, рубіж оборони Батьківщини.

⁶⁴ Павлюк Р. Битву виграє армія, війну виграє економіка / Роман Павлюк. — 2022.
<https://www.instagram.com/p/CawobrVoLMP/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>

Дійовими особами є ІТшники, волонтери, Батьківщина, підприємці, ті, хто виїхали за кордон, рускій корабель (образ-символ української війни, русизм доречний), моя Україна.

Суб'єкт «бездумний волонтер» - жертвує робочим часом, не може піти на фронт, відчуває провину вижившого, відчуває біль і відчуття провини. Суб'єкт «осмислений працівник» - обороняє Батьківщину, обертає гроші, має місце у війні, шукає роботу, приступає до роботи, жертвує на армію, вкладає сили в перемогу.

Істинна модальність підкріплюється стверджувальними та безособовими реченнями. Виробником є ІТ спеціаліст Роман Павлюк в особистій сторінці в Інстаграм. Інтердискурсивність в публікації відсутня.

Наступного дня, 9 березня, виходить навчального характеру публікація «Тарас Шевченко - символ нації.»⁶⁵

Порівнюється «міфічний Тарас Шевченко» проти «Тараса Шевченко іншого.» «Міфічний Тарас Шевченко» - геній без усвідомлення, гнівний пророк, революціонер-демократ у хутряному тулупі, атеїст, безрідний кріпак, відлюдник, номер один в українській літературі, уособлення супротиву українського народу, «батько нації», хибний образ дідугана. «Тарас Шевченко інший» - не атеїст, набожний, Євангеліє, вільнодумний, полеміка з Богом, вроджений аристократ, перший в Російській імперії академік гравюри, інтелектуал, веселун, товариш, співак, красивий і коштовний одяг.

Порядком дискурсу є міфи про Тараса Шевченко, розвінчання міфів, уривок з вірша «Заповіт». Історичний, культурний, антирадянський, антиросійський дискурси превалюють в публікації.

⁶⁵ Тарас Шевченко - символ нації // українське медіа про культуру Гоголь Медіа. – 2022. – <https://www.instagram.com/p/Ca4Ort-t4Hv/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>.

Шевченко міф характеризується тим, що таким його вивчають школярі, що їхній образ побудований навколо кріпацького минулого. Шевченко інший - це Бог, аристократи, Петербурська академія, вищі кола Петербурга, москалі.

Дійова особа «Шевченко міф» поводить себе як безрідний кріпак, маніпулював патріотичними почуттями українців, був засланий, помер у 47, писав про тяжку долю українців. Насправді «Шевченко інший» виріс на народній релігійності, брав участь у церковних обрядах, вів полеміку з Богом, отримав звання академіка гравюри, був вродженим аристократом, переписав біблійні й античні сюжети, любив співати, створив «сценічний» образ, одягався стильно, крутився в вищих колах Петербурга, став «батьком нації», простою мовою доносить прості й вічні істини, немов знав що москалі не заспокояться.

Публікація має історичний дискурс, науковий дискурс, але з великою кількістю звернень до читача: «не надто приємно, правда ж?»; «безродні кріпаки не могли славитись аж ніяк»; «на жаль, вони закріпились міцно і надовго». Вірогідність дискурсу в повідомленні «немов знав», істинний це «Шевченко інший» та помилковий - «Шевченко міф».

Розповсюджувач дискурсу - це українське медіа про культуру Гоголь Медіа. Розповсюджувачами стають не тільки окремі приватні сторінки, а й медіа.

Одинадцятого березня з'являється допис на тему «Сім підтверджень «чому ми НЕ братські народи»»⁶⁶.

Вузловою точкою є дотична тема «українці не брати з росіянами». Пояснення, виражене характеристиками, виглядає таким чином: моменти вузлової точки «українці» — це слов'янські племена, хлібороби, своя земля, господар, громади, індивідуальності, правда, творці історії, колядки, господиня, урожай, союз двох рівних, найкрасивіша дівчина, жінка, що найбільше працювала, казкові персонажі. На противагу, моментами «росіяни» є фіно-угорські, кочівники,

⁶⁶ Гарасим Я., Пилипчук С. Сім підтверджень «чому ми НЕ братські народи» / Ярослав Гарасим та доктор філологічних наук Святослав Пилипчук. — 2022.

завойовник, розбійник, все «спільне», «мір», абстракція, маса, «малінькіі люди нічіво не рєшаємо», брехливі, «великій народ» з поміткою на брехливий, погрози, дія над кимось, найбагатший батько, диво,

Дискурсивний порядок поданої публікації є наповненим та нетиповим. Йде опис походження, індивідуалізму, піснів, народної усної творчості, весільних традицій, культурні традицій, народної писемної творчості.

«Українці» - слов'янські племена, хлібороби, громади, господар та господиня, Божя Мати. «Росіяни» - фіно-угорські племена, кочівники, маса, «цар-батюшка і царівна-матушка», Ємеля. «Українці» - створюємо, господарюємо, об'єднуємось, розповідають правду, творці історії, возвеличують господаря, одружуються з нею, роблять щоб мати. «Росіянин» - завойовує, руйнує, розчинається, прикрашають та перероблюють творчість, погрожують, «женяться НА ній», пасивно чекають на диво

Виробниками дискурсу є доктор філологічних наук Ярослав Гарасим та доктор філологічних наук Святослав Пилипчук, розповсюджувачем є неофіційна особиста сторінка української письменниці Ліни Костенко та 24 телеканал. Дискурси, що використовуються: культурний, пісенний, весільний, історичний

Окрім попередньої публікації, культурно-просвітницького характеру, 11 березня публікація «Чому кожен росіянин відповідальний за війну?»⁶⁷ також отримала велику кількість охоплень та оцінок користувачів.

Темою повідомлення є «росіяни відповідальні за війну в Україні». «Росіяни відповідальні за війну в Україні» надає події такі характеристики, як Путін дорівнює Росія, аполітичність, толерантне ставлення до злочинів, злочинна бездіяльність, проблема авторитаризму, 190 тисяч росіян, ракети, обстріли,

⁶⁷ Чому кожен росіянин відповідальний за війну? // громадська організація «Детектор медіа» та їхній проєкт «МедіаСпієнс». – 2022. – <https://www.instagram.com/p/Ca9X7sDtk9a/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>

виконання очевидно злочинних наказів, підтримка рішень Путіна, пропагандистська машина, кремлівські наративи, старий маразматик, подаровані землі, підтримка військової агресії, застосування військової сили, маргінальна група прихильників Путіна, третина опитаних, спонсорство війни, окупанти, коматозний стан «вне політики», медіабезграмотність та не соромно.

Порядок автор побудував у форматі розкриття «злочину», фактаж, аргументація позиції. Теми йдуть в такому порядку: перше — це зв'язок путіна з кожним росіянином (цій темі приділяється найбільша кількість слайдів), відкрите схвалення війни 1\3 росіянами (за даними соціологічного опитування)⁶⁸; друге — небажання дізнатись про реальність, легітимізація через відчуженість, легітимізація через незнання, легітимізація через авторитарні обставини; й наостанок — відчуження від негативів і залучення позитивів.

Цикулюють антипутінський, антивоєнний, науковий дискурси.

Характеристиками «росіян, відповідальних за війну», є Путін, 190 тисяч росіян, десятки тисяч омонівців та працівників поліції, депутати Держдуми та величезний чиновницький апарат, Донбас, Ксенія Собчак (використано з метою персоналізації медійної думки 9 мільйонів аудиторії), вагнерівці, окупанти, Достоевський.

«Росіяни» - Підкоряються наказам, визнають президента легітимним, обирали Путіна, робили вибір бути аполітичними, мовчки толерували злочини, поцілили, запустили ракети, обстрілюють людей, розробляють та будують озброєння, працюють на пропагандистську машину, поширюють кремлівські наративи, повторюють наративи, не засуджують російську агресію, спонсорує війну, платить вагнерівцям. «Путін» - представляє Росію, владарює 22 роки, не приїхав на танку, вважає правильним використати військову силу для об'єднання Росії та України. «Омонівці та працівники поліції» - затримують людей на мирних

⁶⁸ Чому кожен росіянин відповідальний за війну? // громадська організація «Детектор медіа» та їхній проєкт «МедіаСпієнс». – 2022. – <https://www.instagram.com/p/Ca9X7sDtk9a/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>.

мітингах. «Ксенія Собчак» - пише що боїться ядерної війни, транслює думку що Україна повинна поступитися. «Окупанти» - готувалися до вторгнення.

Цього разу, виробником дискурсу є громадська організація «Детектор медіа» та їхній проєкт «МедіаСапієнс». Публікація розміщена на сторінці проєктів в Інстаграм.

12 березня з'явилась публікація, безсумнівно, антиімперіаліського дискурсу, що видно з назви «Російський імперіалізм та чому їм потрібна Україна»⁶⁹. Основною темою повідомлення є, власне, «російська імперськість». «Російський імперіалізм» пов'язується з колоніями, насильницьким перетворенням, колоніальною природою держави, війнами, анексіями, дипломатичні маневрами, національною ідентичністю, територіальністю, перейменуванням у Росію, експансивним націоналізмом, шовінізмом, величчю, землями інших, жертвами, імперськими ідеями.

Дискурсивний порядок повідомлення складається зі вступу-пояснення що таке імперіалізм за Едвардом Саїдом, обґрунтування замаскованості загарбницького минулого російської імперії (на відміну від країн Іспанії, США, Великої Британії), СРСР, росії. Наступним пояснюється різниця між націоналізмом, та експансивним націоналізмом, яким, на думку автора, обґрунтовується загарбницька політика. Наступним зображується образ Росії в її ж посторі. Використовуються імперіалістський, науковий, історичний дискурси.

Дійовими особами комунікативної події є росія, Велика Британія, Іспанія, США (зображені надінституційно, але конкретно для науковості), західноєвропейські імперії (не персонально задля масштабу), сучасний росіянин (масштаб, чисельність). На думку автора, «російська імперськість» нав'язувала російську мову, збільшувала територію за рахунок війн, анексій, замаскувала колоніальну природу, підкорені землі перейменовує в росію, не усвідомлює

⁶⁹ Найєм М. Російський імперіалізм та чому їм потрібна Україна / Маріам Найєм. – 2022. – <https://www.instagram.com/p/Ca9X7sDtk9a/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>.

власний шовінізм, уявляє власну велич, прагне захопити землю інших, встановити власні інституції, знає «як треба», пояснює насилля над іншими.

Мовцем проаналізованої комунікативної події є українська живописниця Маріам Найєм, сестра українського депутата Мустафи Найєма. Допис опублікований в її особистій сторінці в Інстаграм.

22 березня був опублікований допис, що має назву «Потім ви кажете, що народ тут ні до чого й народ не відповідає за рішення влади?»⁷⁰. Публікація має сатирично-трагічний візуальний характер. На ній зображені фотографії зруйнованих українських місць, на яких знаходиться графічна наклейка повідомлень від росіян, що стосуються санкцій. Наприклад — фото напів мертвої пораненої дитини в машині швидкої допомоги і повідомлення від анонімного громадянина російської федерації «В нас гірше. Ви одразу подихаєте, а ми помираємо в стражданні. Все здоров'ячко!!! Ми помираємо з голоду! У нас магазини закрили!!! В чому нам ходити?»⁷¹.

Як наслідок, що темою публікації є «Росіяни не знають що таке горе». Їхній образ охарактеризований такими словами, як: ваші «тварини», ліжка, інфраструктури, спец операція, стражденна смерть, закриті магазини, подорожчання, відсутність одягу, відновлення суверенітету Росії, бути разом, свій вибір, Крим та газ, артистка, мітинги за Україну, українці нікому не потрібні, гордість бути росіянином.

Це безособова публікація, ключовими ідентичностями є анонімні деперсоналізовані росіяни. «Росіянин\росіянинка» мають такі зв'язки транзитивності - пишаємось що ми росіяни, не повинні виходити на мітинги, не збираємось захищати, пропонували бути разом, помирають в стражданнях,

⁷⁰

⁷¹ Потім ви кажете, що народ тут ні до чого й народ не відповідає за рішення влади? – 2203. – <https://www.instagram.com/p/CbaMciGqiYF/?igshid=YmMyMTA2M2Y%3D>.

помирають з голоду, не мають в що одягнутись, не бомблять по цивільним, захищаємось щоб на Росію не напали, спимо на ліжках, не маємо ловити бомби.

Використовується пряме цитування, отже, безсумнівно, модальність істинна. Авторкою допису є татумайстриня Ангеліна, публікація з її особистої сторінки.

Більшість дописів апелюють істинною модальністю, що вказує на впевненість виробника дискурсу в власних судженнях. Виробниками дискурсу в дослідженні виступили як українські медіа журнали та новинні майданчики, так і російський медіажурнал, ізраїльський відомий політолог та особисті сторінки художників, працівників інформаційних технологій, політологинь та інших.

3.2 Ознаки модифікації воєнного дискурсу

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну розпочалось 24 лютого 2022 року о п'ятій ранку. Того ж дня були випущені понад 40 ракет по території українських областей. Оголошено військовий стан в країні, розпочалось не тільки військове вторгнення на українські землі, але й вторгнення в інформаційний простір. Російська федерація, завчасно підготованою групою інформаційних військ, здійснювала кібератаки, взламуючи як офіційні канали України, так і особисті сторінки військових. Розпочала дію російська машина пропаганди, пояснюючи росіянам що таке «спецоперація», чому росія розпочала її та яка в неї сутність. Такими поясненнями були вирази про те, що Україна збиралась приєднатися до НАТО, Україна керована не справжньою легітимною владою, а неонацистами-наркоманами, що російська сторона завдає удари лише по об'єктам військової інфраструктури. Так, росія територіально знаходиться поруч з Україною, в Україні була велика кількість етнічних росіян, багато мають родичів та рідних, родом з росії. Через це з'явився наявний конфлікт між тими, хто слухає пропагандиські інформаційні канали та тими, хто фізично

знаходиться в Україні та бачить дійсність на власні очі. Саме тому основним дискурсивним порядком перших днів, тижнів війни були спроби довести, аргументувати позицію українців дійсними фактами.

27 лютого був днем найбільшої кількості пожеж від початку війни, українська делегація вперше розпочала спроби провести переговори з росією. Перший допис, який за ознаками відповідає комунікативній події й може розглядатися як одиниця дискурс-аналізу, був опублікована 27 лютого 2022 року. Він мав тему «Довідник для антивоєнних дискусій в сім'ї та на роботі», точками конфронтацій були теми «Україна» та «російська пропаганда». Автор публікації мав мету переконати, що пропагандистські висловлювання відверто не відповідають дійсності. Формат публікації — запитання й розгорнуті, позбавлені емоційного забарвлення, відповіді на них.

Наступна публікація дублює висловлювання зі статті відомого ізраїльського політолога Юваля Нойя Харарі. Вона з'явилась на четвертий день війни після оточення українського міста Маріуполь та запеклих боїв навколо Києва. Публікація пояснювала в чому основна перевага українців, Збройних Сил України перед військом окупантів. Стаття має назву «Чому володимир путін вже програв цю війну»⁷², отже ссилаючись на висновок політолога, отриманий через 4 дні війни, безсумнівно в українців посилювались патріотичні настрої та розпочалась поява відчуття відчуженості українців від росіян.

З кожною наступною публікацією, не зважаючи на те, що протягом перших трьох тижнів потуги переконати й залучити росіян до українських реалій продовжувались, відчуженість відчувається все сильніше. Метою третьої публікації «Війни росії за останні 30 років і їх наслідки»⁷³ є зображення забрудненості російського інформаційного простору, адже за пропагандистськими висловлюваннями «росія напала на Україну щоб запобігти

⁷² Harari Y. N. Why Vladimir Putin has already lost this war / Yuval Noh Harari. – 2022. – <https://www.instagram.com/p/Cah1HCmqoYe/?igshid=YmMyMTA2M2Y=.2>

⁷³ ВІЙНИ росії за останні 30 років та їхні наслідки 2022. [https://www.instagram.com/p/CakOVfxg_e9/?igshid=YmMyMTA2M2Y=.](https://www.instagram.com/p/CakOVfxg_e9/?igshid=YmMyMTA2M2Y=)

війні» ігнорується те, що протягом 30 років Україна має лише одну війну, що розпочалась в 2014 році й продовжується донині проти росії, що за 30 років гнітила щонайменше в шести випадках інші держави або національності.

Третього березня відомо, що Херсон фактично захоплений, війська окупантів наблизились до Запорізької АЕС. Цього разу публікація не має прямої мети переконати росіян в реальності війни, не спецоперації в Україні. Проте, використовуючи реальні фотографії, що, безумовно, передають стан шоку на спостерігача, автор висміює різність горя, здавалось би, «сусідніх братніх народів.» Звідси й назва допису.

Того ж дня, на відміну від попередніх доведень, виходить публікація з назвою «Відповіді на питання, які задає кожен росіянин.»⁷⁴ За характером та змістом вона схожа на вже раніше проаналізовану публікацію 1 березня. Вузлова точка допису «Росія не винна». Наступною був допис, що складається з порівняльних характеристик Адольфа Гітлера та Володимира Путіна. Використовуючи історичний та науковий дискурси та порівнюючи основні дії обох авторитарно-тоталітарних лідерів автор зображує можливе майбутнє, яке за аналогією війн Адольфа Гітлера, може статися в Україні. В той самий час, війська окупантів зосереджують сили навколо захоплення великих міст.

Аналізуючи висловлювання російськля пропаганди, 6 березня виходить публікація сатиричного характеру з порівняльними характеристиками «українця в російському просторі» й «росіянина в російському просторі». Тоді як «українець - бандерівець, змовник, відробляє американські гроші», «росіянин - патріот, захисник національних інтересів, стійкий та дружній». Вже більш яскравими стає розуміння того, що потуги переконання мають все меншу результативність в авторитарному просторі.

В Україні ще з перших днів війни розпочався потужний волонтерський рух. З'явилась велика кількість організацій, добровольці збирають, створюють, довозять гуманітарну допомогу до гарячих точок. Тоді ж і з'являється потреба

⁷⁴ Відповіді на питання, які задає кожний росіянин.
<https://www.instagram.com/p/CaoWMjLNVkq/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>.

пояснити українцям, в чому різниця між «бездумним волонтерством» та «осмсленою працею», що відбувається в публікації «Битву виграє армія, війну виграє економіка.» До восьмого березня, дати допису, безрезультатно завершився третій раунд переговорів, Буча, Ірпінь перебувають під контролем окупантів, планується наступ на Запоріжжя.

Окрім просвітницької функції в питаннях психологічного самопочуття, економічних потреб держави, способів поведінки в критичній ситуації, починають з'являтися публікації історичного дискурсу, метою яких є ще більше відчуження міфу від реальності. В публікації 9 березня порівнювався «Шевченко міф» та «Шевченко інший», а 11 березня порівняння відбувалось між «не братом українцем» та «не братом росіянином.» Здається, що депривація стосовно твердження про «братні народи» з кожним днем сильніше посилюється.

У той же день, 11 березня, в дискурсивному порядку починають превалювати висловлення про особисту відповідальність кожного громадянина російської федерації за війну в Україні. В російському політично-соціальному просторі посилюються антипутінський та антивоєнний дискурси, натомість в українському посилюється антиросійський дискурс. Про те саме й говорить назва наступної публікації - «Російський імперіалізм та чому їм потрібна Україна.»

Наостанок, після даних про кількість випущених ракет, окупованих міст, зруйнованих об'єктів житлової, громадянської, військової та будь-якої інфраструктур, після влучання в Маріупольський драматичний театр, перед яким великими літерами був напис «діти», влучання в торговий центр в Києві «Ретровіль», атаки на хімічний завод в Сумах, Чорнобильській АЕС, застосування заборонених міжнародною спільнотою озроєнь 22 березня виходить публікація з темою «Потім ви кажете, що народ тут ні до чого й не відповідає за рішення влади?».

В українському інформаційному просторі на початку війни позиція переконання «братнього народу», не зважаючи на провокативність висловлення, але все ж була превалюючою. Автори публікацій намагались довести, пояснити, аргументувати, показати. Під кінець березня, через місяць після початку війни, після зруйнованих ідей, домівок, життів українців ці спроби майже завершилися. Таким чином дискурс був модифікований.

ВИСНОВОК

За допомогою формування дискурсу досягається легітимація, формування ідеологічних засад, конструювання суспільних реакцій на соціальний світ, міфологізація суспільної свідомості.

Основними дискурсами, що циркулювали як основні в публікаціях, були науковий, історичний, антипутінський дискурси. Безумовно, воєнний дискурс став дискурсом-гегемоном й кожна публікація протягом місяця мала загальні організовані згоди стосовно висловлюваних понять. Такими висловлюваними поняттями були: «російське вторгнення, інформаційна війна, підтримка усього світу, окупант, політика імперіалізма» та інші. В публікаціях часто використовувалось пряме цитування, фактично не було повідомлень з модальністю вірогідності. Для опису українського простору використовувалась істинна модальність, для опису російського простору використовувалась помилкова модальність. З огляду на інтердискурсивність, імперіалістський дискурс конфронтував з історичним, українським дискурсами.

Головними темами комунікативних одиниць - публікацій в соціальній мережі - протягом першого місяця війни були такі теми: «як переконати росіян у тому, що їхній медіапростір фальсифікує, маніпулює даними», «порівняння українців та росіян», навчальні публікації з тем «як поводитися під час

обстрілів\де знайти житло\як подолати емоційний стрес» тощо. З цього можна зробити висновок, що перший місяць війни відображує стани шоку, відчуженості, інформаційної неповноти.

Спочатку воєнний дискурс, що почав циркулювати в просторі з початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року, мав ознаки інтердискурсивності через конфронтацію воєнного та антивоєнного, історичного та псевдонаукового, путінського та новинного дискурсів. Виробниками дискурсу були як звичайні українці, такі як ілюстраторка Торі Франко, художниця Маріам Найєм, робітник сфери інформаційних технологій Роман Павлюк, так і учасники медіа фронту, такі як Лілія Багірова, українські медіажурнали «Ukrainian», «Гоголь Медіа», «Детектор медіа», «МедіаСапієнс». До того ж, до загальної вибірки комунікативних подій потрапили російський незалежний журнал Доха, особиста сторінка ізраїльського політолога Юваля Ноя Харарі.

Загалом, загальний дискурсивний порядок можна розподілити на три етапи. Під час першого етапу, що тривав з 24 лютого по 6 березня 2022 року, публікації мали на меті зображення дії російської пропаганди, переконання росіян у хибності основних тверджень їхнього простору. Другим етапом можна виділити зміцнення української культурної думки, адже почали превалювати культурний, український, науковий та патріотичний дискурси. Основною метою публікацій було зображення істинної української культурності, як, наприклад, іншого, підтвердженого фактами образу Тараса Шевченка. До того ж, під час другого етапу відбувається піднесення українського патріотичного духу, адже окрім волонтерської підтримки армії, українці починають робити акценти на підтримці української економіки, а отже фізичний бізнес має продовжувати роботу. Другий етап, згідно з зібраного емпіричного матеріалу, тривав з 7 березня по 11 березня 2022 року. З 11 березня розпочався третій етап, посиленням якого було повне відчуження українців від росіян. Починається блокування російських медіа, які, в рамках російської пропаганди, створюють видимість заперечення дій російської влади по відношенню до України. На противагу першому етапу,

стратегія переконань перетворюється на стратегію виділення ворога, яким стають росіяни, що сплачують податки в російський бюджет, пасивно чи активно підтримують дії влади, заперечують справжність фото та відео доказів. Таким чином, можна зробити висновок, що під час першого місяця війни відбулась модифікація воєнного дискурсу. На початку, тобто під час першого етапу, воєнний дискурс мав певні ознаки тяжіння до росії, але через певний час, після другого етапу звернення до української культури та причин її занепаду, воєнний дискурс отримав ознаки повного заперечення російських ознак в українському культурно-історичному просторі. Таким чином, розповсюдник дискурсу соціальна мережа Instagram, як один з основних каналів інформації для молоді, використовуючи алгоритми підбору публікацій, яскраво зображує модифікацію дискурсивного порядку воєнного дискурсу під час російсько-української війни 2022 року.

Використані джерела

1. Багірова Л. Володимир Путін іде кроками Адольфа Гітлера. [Електронний ресурс]. – 2022. Лілія Багірова – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.instagram.com/p/CasIO5wM9fu/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>
2. Відповіді на питання, які задає кожний росіянин [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.instagram.com/p/CaoWMjLNVkq/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>
≡.
3. Війна. Хроніка подій [Електронний ресурс] / - // Радіо Свобода. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: (<https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-ukrayina-zahroza-viyny/31703318.html>).
4. ВІЙНИ росії за останні 30 років та їхні наслідки [Електронний ресурс]. – 2022. – Режим доступу до ресурсу:
https://www.instagram.com/p/CakOVfxg_e9/?igshid=YmMyMTA2M2Y=.
5. Гарасим Я., Пилипчук С. Сім підтверджень «чому ми НЕ братські народи» [Електронний ресурс] / Ярослав Гарасим та доктор філологічних наук Святослав Пилипчук. — 2022. Режим доступу до ресурсу:
<https://www.instagram.com/p/Ca9W3FesMxQ/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>
6. Історія Інстаграм. Від картинок до корпорації [Електронний ресурс] // український спектр. – 22. – Режим доступу до ресурсу:
<https://uaspectr.com/2020/10/22/istoriya-instagram/>.
7. Кожем'якін Є. АНАЛІЗ ДИСКУРСУ ЯК СИСТЕМИ РОЗСІЮВАННЯ У ТРАДИЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ

СТОЛІТТЯ (М. ФУКО, М. ПЕШЕ) / О.О. Кожем'якін. // Білгородський державний університет. - 2008. - №4. – С. 6–17.

8. Магдик Н. Встановлено кількість жертв бомбардування драмтеатру Маріуполя [Електронний ресурс] / Наталія Магдик // Влада сьогодні. – 2022. – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.segodnya.ua/ua/strana/podrobnosti/ustanovleno-kolichestvo-zhertv-bombardirovki-dramteatra-mariupolya-300-chelovek-1610782.html>.
9. Найєм М. Російський імперіалізм та чому їм потрібна Україна [Електронний ресурс] / Маріам Найєм. – 2022. – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.instagram.com/p/Ca9X7sDtk9a/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>.
10. Нові герої: хто з українців під час війни став популярнішим у соцмережах [Електронний ресурс] // Волинські новини. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.volynnews.com/news/all/novi-heroyi-khto-z-ukrayintsiv-pid-chas-viyny-stav-populiarnishym-u-sotsmerezkh/>.
11. Павлюк Р. Битву виграє армія, війну виграє економіка [Електронний ресурс] / Роман Павлюк. — 2022. Режим доступу до ресурсу:
<https://www.instagram.com/p/CawobrVoLMP/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>
12. Потім ви кажете, що народ тут ні до чого й народ не відповідає за рішення влади? [Електронний ресурс]. – 2203. – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.instagram.com/p/CbaMciGqiYF/?igshid=YmMyMTA2M2Y%3D>.
13. Російський незалежний журнал проти війни, диктатури, нерівності ДОХА. Довідник для антивоєнних дискусій в сім'ї та на роботі [Електронний ресурс] / російський незалежний журнал проти війни, диктатури, нерівності ДОХА. – 2702. – Режим доступу до ресурсу:
<https://www.instagram.com/p/CafgrZ6rRhr/?igshid=YmMyMTA2M2Y%3D>.

- 14.Русакова О. Ф. ОСНОВНІ РІЗНОВИДНОСТІ СУЧАСНИХ ТЕОРІЙ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ: ДОСВІД КЛАСИФІКАЦІЙ / Русакова О. Ф., 2006. - 191 с. - (2; т. 3).
- 15.Савельєва Є. Б. ПРО ПОГЛЯДИ МІШЕЛЯ ФУКО НА ТЕОРІЮ ДИСКУРСУ / Є. Б. Савельєва. // Лінгвістичні дослідження. – 2015. – С. 92–95.
- 16.Сучі У. Я не твій брат, ніколи не розкажуй мені в чому я винен на нашій землі. *Instagram*. Режим доступу до ресурсу: <https://www.instagram.com/p/CapuezBNBCW/?igshid=YmMyMTA2M2Y=> (дата звернення: 03.03.2022).
- 17.Тарас Шевченко - символ нації [Електронний ресурс] // українське медіа про культуру Гоголь Медіа. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.instagram.com/p/Ca4Ort-t4Hv/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>.
- 18.Три місяці війни: які свої землі Україна вже героїчно відвоювала у Путіна і що буде далі [Електронний ресурс] // ТСН.ua. – 2405. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsn.ua/exclusive/tri-misyaci-viyni-yaki-svoyi-zemli-ukrayina-vzhe-geroyichno-vidvoyuvala-v-putina-i-scho-bude-dali-2069668.html>.
- 19.Филипс Л.Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод. / Филипс Л.Дж., Йоргенсен М.В.. – Харьков: Изд-во Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с.
- 20.Франко Т. Трошки про російську душу [Електронний ресурс] / Торі Франко. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.instagram.com/p/CawobrVoLMP/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>
- 21.Фуко М. ВОЛЯ К ИСТИНЕ: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет. / Мишель Фуко., 1996. – 448 с. – (Подготовка и осуществление издания Издательского Дома "Касталь" Школы культурной политики).
- 22.Хронологія російського вторгнення в Україну (2022) [Електронний ресурс] // Вільна енциклопедія. – 2022. – Режим доступу до ресурсу:

[https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Хронологія_російського_вторгнення_в_Україну_(2022)).

23. Чому кожен росіянин відповідальний за війну? [Електронний ресурс] // громадська організація «Детектор медіа» та їхній проєкт «МедіаСапієнс». – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.instagram.com/p/Ca9X7sDtk9a/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>.
24. Agung N. F. Opportunities and Challenges of Instagram Algorithm in Improving Competitive Advantage / Nadia Ferina Ananda Agung. // International Journal of Innovative Science and Research Technology. – С. 743–747.
25. Instagram вперше випередив Facebook за кількістю користувачів в Україні [Електронний ресурс] // Ліга.теч. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://tech.liga.net/ua/other/novosti/instagram-vpervye-operedil-facebook-po-kolichestvu-polzovateley-v-ukraine>.
26. Harari Y. N. Why Vladimir Putin has already lost this war [Електронний ресурс] / Yuval Noh Harari. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.instagram.com/p/Cah1HCmqoYe/?igshid=YmMyMTA2M2Y=>

АНОТАЦІЯ

Дипломної роботи

Тема «Модифікація воєнного дискурсу в соціальній мережі Instagram протягом першого місяця російсько-української війни» _____

Студент(ка) _____ Дмитрук Мар'яна Богданівна _____
(прізвище, ім'я та по-батькові)

Рік навчання, факультет

4 рік навчання, Факультет Соціальних Наук та Соціальних Технологій _____

Науковий керівник

_____ доктор політичних наук Чабанна М.В. _____
(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Рецензент _____

(вчений ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

Захищена “ _____ ” _____ 200_ р. *(дата не проставляється)*

Короткий зміст роботи

Соціальна мережа Instagram є виробником дискурсу, за допомогою якої звичайні українці мають владу над дискурсом.

Через війну в Україні був сформований воєнний дискурс, що модифікувався в залежності від подій, що ставались під час російсько-української війни.

Створивши алгоритм дискурс-аналіза, базуючись на розумінні дискурсу М.

Фуко, користуючись конструктивіським дискурс-аналізом М. Йоргенсен і Л.

Філіпс, було проведено дискурс-аналіз публікацій соціальної мережі Instagram.

Було виділено 3 етапи перетворення дискурсу, з чого можна зробити висновок, що протягом першого місяця війни дискурс був модифікований.

ⁱ Методологія висвітлена в роботі «Використання поняття і образу автоританої особистості у дискурсі російської опозиції». Робота захищена 02.06.2021 студенткою Політології-3 Дмитрук Мар'яною Богданівною.

ⁱⁱ Те саме
